

УДК 392.51+398.83(477.4;477.5)

Цитування:

Щербакова Г. М. Особливості весільного ритуалу в українській культурі з початку ХХ ст. – до 20-х рр. ХХІ ст. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2022. № 1. С. 64-69.

Shcherbakova H. (2022). Peculiarities of the wedding ritual in ukrainian culture from the beginning of the XX century to the 20th years of the XXI century. *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 1, 64-69 [in Ukrainian].

*Щербакова Ганна Миколаївна,
аспірантка кафедри культурології
та міжкультурних комунікацій
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-9376-969X>
g.ilchenko@dakkim.edu.ua*

ОСОБЛИВОСТІ ВЕСІЛЬНОГО РИТУАЛУ В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ З ПОЧАТКУ ХХ СТ. – ДО 20-Х РР. ХХІ СТ.

Мета роботи. Проаналізувати особливості українського весільного ритуалу в контексті традицій й новацій у культурі в період з початку ХХ ст. – до 20-х рр. ХХІ ст. **Методологія** дослідження полягає в застосуванні історіографічного аналізу з метою поглибленого вивчення розвитку весільного ритуалу. **Наукова новизна** полягає в проведенні аналізу особливостей трансформації українського весільного ритуалу в період з початку ХХ ст. – до 20-х рр. ХХІ ст. **Висновки.** З початку ХХ ст. весільна обрядовість стала значним елементом міської культури; з часом на неї стали активно впливати як цивілізаційні погляди на шлюб, стосунки між чоловіком й жінкою, так і науково-технологічні й соціокультурні зрушення в сенсі організації й проведення весільного дійства. Для України в різні політичні й соціокультурні епохи весільний ритуал та ритуально-символічні дії трансформувалися й модернізувалися. Особливо це стосується радянської доби, коли весільні церемонії були монополізовані державою: від одягу й атрибутів весільної символіки – до загального стану й настроїв. У стані «радянзації» й «советізації» весільні ритуали набули рис, в яких були знівельовані автохтонні елементи традиційної української культури. На сучасному етапі відбувається трансформація й модернізація весільного ритуалу відносно зрушень, що йдуть в річищі глобальної віртуальної інформаційної доби. Поряд із змінами в світоглядній сфері також видозмінюються й трансформуються традиції, звичаї, ритуали, особливо в їхній символічній формі; вона, в свою чергу, знаходиться в межах впливу сучасного ужиткового мистецтва, дизайну, ужитково-побутових елементів та, в основному, міського фольклору й, ширше, «міського» мистецтва й звичаїв.

Ключові слова: весілля, ритуал, символ, українська культура, етнічна історія, глобальне суспільство.

Shcherbakova Hanna, Graduate student of the Department of Cultural Studies and Intercultural Communications of the National Academy of Culture and Arts Management

Peculiarities of the wedding ritual in ukrainian culture from the beginning of the XX century to the 20th years of the XXI century

The purpose of the article. To analyze the peculiarities of the Ukrainian wedding ritual in the context of traditions and innovations in culture in the period from the beginning of the XX century - to the 20th years of the XXI century. **The research methodology** is to apply historiographical analysis in order to an in-depth study of the development of the wedding ritual. **The scientific novelty** is to analyze the peculiarities of transformation of the Ukrainian wedding ritual in the period from the beginning of the XX century - to the 20th years of the XXI century. **Conclusions.** A wedding is a ritual, a significant event that symbolizes the beginning of a new family life. The rites and customs of a wedding were not always the same. Coming out of the depths of the centuries, they have undergone transformations, and some of them have disappeared altogether. Since the beginning of the twentieth century, wedding rituals have become a significant element of urban culture; Over time, it began to be actively influenced by civilizational views on marriage, the relationship between man and woman, and scientific, technological, and socio-cultural changes in terms of organizing and conducting a wedding. For Ukraine, in different political and socio-cultural epochs, wedding ceremonies and ritual and symbolic actions have been transformed and modernized. This is especially true in the Soviet era when wedding ceremonies were monopolized by the state - from clothing and attributes of wedding symbols to the general state and mood. In the state of "Sovietization" and "Sovietization", wedding ceremonies and rituals acquired features in which autochthonous elements of traditional Ukrainian culture were leveled. Today there is a transformation and modernization of the wedding ceremony and ritual in relation to the changes that are taking place in the course of the global virtual information age. Along with changes in the worldview, traditions,

customs, rites, and rituals are also changing and transforming, especially in their symbolic form; it, in turn, is within the influence of modern applied art, design, household elements, and, mainly, urban folklore and, more broadly, "urban" art and customs.

Key words: wedding, ritual, ceremony, symbol, Ukrainian culture, ethnic history, global society.

Актуальність теми дослідження визначена зрушеннями в сфері весільної обрядової культури, зокрема, в частині проведення весільного ритуалу в Україні. Серед таких зрушень треба відмітити наступні: геополітичні реалії, що в них живе український соціум, візуалізація культури, стан пандемії, наявність викликів соціокультурного характеру, відношення молодого населення України до сімейного життя, що значно змінилося за останні кілька десятиліть та ін. У культурологічному аспекті організації й проведення весільного дійства слід відмітити вплив глобальної культури, яка нівелює расові, етнічні та інші суспільно-соціальні відмінності.

Отже, наразі в українському суспільстві та культурі відбувається переосмислення та переоцінка інституту шлюбу та сім'ї, а також інтенсивно формуються нові символи та ритуали, у тому числі, пов'язані зі святкуванням найважливіших подій особистого життя. Ритуал містить споконвічне уявлення про красу, моральність людських відносин, доброту, справедливість, а також про норми життя, що регламентуються, як правило, традицією. У цій площині важливе місце належить духовним традиціям. Провідною формою їх функціонування є весільна обрядовість. Це один із найстійкіших і найскладніших компонентів традиційно-побутової, духовної культури, яскравий показник етнічної ідентичності. У ній простежуються пережитки архаїчних уявлень, соціальних та сімейно-шлюбних відносин, що формувалися в різні історичні епохи. Необхідно зазначити, що світова пандемія також внесла певні корективи в організацію весілля. Відповідно до цього, необхідно оцінити стан весільного ритуалу в Україні як у його ретроспективному баченні, так і на теренах сучасного суспільства, перш за все, з точки зору співвідношення традицій та інновацій у весільно-шлюбному ритуалі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні два десятиліття було опубліковано багато праць, в яких детально описується українська весільна обрядовість й весільний ритуал, налічується декілька сотень, але, в першу чергу, нас цікавлять роботи відомих авторів, таких, як: В. Борисенко [2], З. Босик [3], В. Бугайова [4], Т. Гаєвська [5],

О. Козирева [6], С. Козяр [7], І. Красовська [8], З. Марчук [10], В. Матушенко [11], Г. Нівня [13], Н. Романич [14].

Наприклад, Т. Гаєвська [5], вивчаючи весільний обряд з культурологічної точки зору, розглянула процес його трансформації з кінця XIX до початку XX ст. З. Марчук [10], аналізуючи еволюцію весільного обряду в Україні, також виділила зміни популярності деяких весільних обрядів протягом існування українців як окремої нації. В. Матушенко [11] здійснив комплексне дослідження історико-теоретичних основ відродження українських національних обрядів та висвітлив українські весільні обряди як культурологічне явище.

Проаналізувавши наукові положення вище згаданих вчених, необхідно зазначити, що сьогодні на недостатньому рівні знаходиться вивчення традиційної обрядовості українців як джерело особливостей національної культуротворчості в цілому. Її аналіз у такому спрямуванні має розгорнути сутнісні тенденції стосовно змін, напрямів трансформацій в комплексі обрядовості.

Метою дослідження є аналіз особливості українського весільного ритуалу в контексті традицій й новацій у соціокультурі в період з початку XX ст. – до 20-х рр. XXI ст.

Виклад основного матеріалу. Весілля є однією з найважливіших подій у житті людей, а традиційний весільний ритуал – це своєрідне яскраве явище традиційної народної культури. Весільний ритуал складається з низки символічних дій, необхідних для надання шлюбу легітимності. У зв'язку з тим, що у традиційній культурі українців весілля розглядається як один із життєвих циклів людини, на основі цього можемо його застосовувати як джерело для вивчення різних сфер життя, простежити складний і тривалий шлях розвитку і трансформацій суспільства та культури народу [1, 25].

Необхідно зазначити, що у різних культурах простежується динамічне співвідношення традиційності, що підтримує стабільність, та інновацій, в результаті яких суспільство рухається вперед [12, 51]. Саме на прикладі весільного ритуалу це можна простежити більш детально.

Роки впровадження радянської влади на території України – період масових людських втрат, спричинених воєнними діями,

політичними репресіями, голодом призвели до зменшення кількості весільних ритуалів, але, наприклад, у селах весілля в часи індустріалізації взагалі не відбувалися.

На основі концепції періодизації радянських часів вченого М. Поповича було виділено такі етапи його розвитку: період індустріалізації та колективізації (1924 – 1937); період сталого розвитку та перебудови (1953–1991) та перехідний період до ринкової економіки (1991 – до нашого часу) [15].

Тому на основі зазначених періодів розглянемо розвиток весільного ритуалу.

Весільна обрядовість українців починає зазнавати змін у 1924 – 1937 роки під впливом таких чинників, як урбанізація, індустріалізація, поширення писемності, зближення народного та професійного мистецтва, широкий розвиток засобів масової комунікації тощо. За таких умов будь-який традиційний народний ритуал приречений на поступовий розпад і вихід із живої традиції. Характерним для цього періоду є так звані «червоні весілля», які організовувалися в Україні комсомольськими осередками, і які мали на меті підірвати українську традицію взагалі. Весільні ритуали та звичаї українців демонструють широке уявлення про етичні та естетичні погляди народу, різноманітні аспекти його життєдіяльності. Історичні та соціальні реалії цього періоду вплинули на тривалість святкування весілля, зникли його окремі структурні та обрядові елементи, змінилися весільні вбрання, святкові страви. У 1924 – 1937 рр. ритуальна композиція весілля складалась у наступну схему: «запити» – «сватання» – «заручини» – «оглядини» – «запросини» – «коровай» – «гільце» – «викуп молодої» – «зустріч зятя» – «вінчання» – «обід у молодого» – «обід у молодої» – «покривання» – «виїзд до свекрухи» – «скриня» – «розвішування приданого». До 50-х р. ХХ ст. у весільному ритуалі села, під час обрядових дій, пов'язаних з символічним доданням перешкод, обов'язково функціонували предмети хатнього простору – поріг, покуть, стіл.

У середині ХХ ст. на теренах України, де панувала радянська влада, весільне дійство набуло громадянського ритуалізованого характеру й змісту. На це вплинула загальна політична, економічна й соціокультурна ситуація. Був легітимізований «радянський» весільний ритуал – через оформлення в державних інституціях, із застосуванням радянської символіки. В умовах гоніння на церкву весільний ритуал перетворився на суто

громадянський акт з фіксацією певних атрибутів – як мистецьких, так і літературних [9].

Традиційні українські звичаї переосмислювалися радянською владою і поставали в «шароварному» вигляді: «рушничок щастя», вітання наречених хлібом та сіллю, обсіпання зерном, відзначення весільних чинів традиційними атрибутами, обрання почесних батьків, рядження. У ХХ ст. модифікацій зазнали і відділи реєстрації актів цивільного стану, на зміну яким радянська влада сформувала так звані «палаці одружень» та «палаці щастя» [14, 65]. Деформувалися і давні українські звичаї осипати молодят зерном, що мало символізувати добробут майбутнього сімейства та плодючість жінки. Тепер вітання наречених квітами, цукерками та дрібними грошиками «на щастя» стало виразом помпезності події.

Весільний ритуал від середини ХХ ст. – до кінця ХХ ст. втратив свої традиційні елементи. У ці роки переважали такі форми весілля, як комсомольське, весілля-вечірка та традиційне весілля. У період 1953–1991 рр. весільний ритуал був значно спрощеним. Так, зник обряд випікання короваю – коровай вже замовляють у пекарні. Запрошення весільних гостей здійснюється спеціальними листівками, а не випічкою (калачем, чи шишкою), з'явилася мода фотографуватися біля пам'ятників загиблим воїнам під час Другої світової війни. Період сталого розвитку та перебудови (1953–1991) характеризується недотриманням усталених норм проведення весілля, а саме – перенесення весіль з неділі на суботу. Регулярні введення «сухих законів» призвели до обмеження вживання алкогольних напоїв державного та домашнього виробництва. Проте ця заборона суттєво не вплинула на хід святкування сільських весіль.

Протягом 1953–1991 рр. практикуються «комсомольські весілля», а серед студентів – «студентські». В обох типах весіль вигадуються й вводяться нові українські й російські обряди. В селах, як і раніше, переважають масштабні (300–500 чол.) традиційні весілля з таємним церковним вінчанням або без нього. Проте і таке весілля поступово втрачало багато звичаєво-обрядових дійств. Водночас активна пропаганда різноманітними ЗМІ, партійною та громадськими організаціями так званих «нових обрядів», які ґрунтувались як на традиційних українсько-російських, так і на вигаданих обрядах і церемоніях, також значно

збіднило традиційне весілля. Аналізуючи ХХ ст., воно має свої особливості весільної обрядовості.

З розпадом СРСР у 1991 році незмінним ритуальним елементом весільного циклу знов стало вінчання, яке вбудовується у весільну композицію і часто посідає проміжну позицію між передшлюбною і шлюбною частинами.

Щодо святкування весіль, то той факт, що більшість односелців з настанням незалежності України почали виїжджати «на заробітки» за кордон, призвела до скорочення їх тривалості та масштабів. Адже значна частина гостей або зовсім не могла бути присутня, або не могла залишитися на святкування на три – п'ять днів. Крім того, весілля почали святкувати в ресторанах, що також вплинуло на його тривалість.

За часів незалежності, в період до настання 2000-х рр., пари дещо скорочують свої фінансові витрати на весілля, що зумовлено зниженням матеріального рівня життя населення. Однак, починається новий етап розвитку ритуалу, посилюється відродження української мови, культури, починається популяризація української історії, побуту, звичаїв [11].

Починаючи з 2000-х років настає нова хвиля занепаду всього національного й заміни його не найкращими прикладами російської та американської маскультур. Тому у ХХІ ст. весільний ритуал формується на основі нової політичної системи. Простежується більше виражена відмінність між сільським та міським весіллям. У великих містах України відбуваються «елітні весілля», для яких характерним є помпезність. Віковий діапазон громадян, які вступають у шлюб, складає 22–25 років, це призвело до бажання молодих родин покращити своє фінансове становище. Крім того, в ці роки збільшується кількість міжнародних шлюбів, це свідчить про те, що значна частина молоді прагне кращого життя за межами України та виїжджає на тимчасові роботи, а з іншої сторони – багато іноземних громадян переїжджають до України, створюють сім'ї і залишаються тут жити [5, 105].

Крім того, за часів незалежності набув популярності запозичений за кордоном громадянський шлюб. Розглядаючи весільні ритуали цього часу, акцентуємо увагу на таких особливостях: обряд сватання відбувається в одноразовій зустрічі обох родин наречених, тому що саме молоді належить ініціатива при виборі собі пари і вони самі ставлять до відома своїх батьків. Структура зазначеного ритуалу

не зберігається, на такій зустрічі часто відсутні свати [5].

Таким чином, проаналізувавши весільний ритуал за часів незалежності можна зробити висновок, що він зазнав значних змін та втратив велику кількість елементів, а саме: зникли обрядові пісні, танці, ігри, побажання.

У час глобального суспільства наш предмет набув сучасних рис. У сучасному українському культурному просторі відбувається переосмислення інституту шлюбу та сім'ї; інтенсивно формуються новітні ритуали та звичаї, зокрема в весільному комплексі. Їхня трансформація пов'язана з сучасним переформатуванням традиційної культури, що викликала значну динаміку духовних цінностей суспільства.

Універсализація духовного віртуального глобального простору значно вплинула й на весільний ритуал особливо під час пандемії, в умовах новітніх глобальних соціокультурних зрушень. Ефект діджиталізації й віртуалізації весільного ритуалу нині зумовлює новітні підходи до організації весілля [16, 44]. У добу інформаційної глобалізації й трансформації традиційних уявлень щодо весілля й шлюбу, значна кількість обрядових дій або перестала існувати взагалі, або вони видозмінили свою сутність й оформлення.

Отже, ми можемо стверджувати, що сучасний весільний цикл у своїй структурі містить передвесільний та весільний елемент. Сучасні «молоді» неоднозначно сприймають «архаїзми», або обряди/звичаї, які, на їхню думку, втратили первісний сенс.

Також на українську весільну обрядовість й ритуалізацію мають великий вплив сучасні цивілізаційні віяння, які, в тому числі, визначають певні елементи вбрання, дизайну в сенсі оформлення ритуальних дій.

Сучасний весільний ритуал поєднує безліч виявів весільних звичаїв та ритуалів. Традиційні українські звичаї та ритуали замінюються більш феєричними та веселими, в першу чергу, запозиченими із західного світу.

У сучасному світі весільні мас-медіа, інтернет, соціальні мережі є потужними каналами впливу на свідомість й соціальні дії молоді. В комплексі весільного ритуалу посідають значне місце сучасні елементи декору, арт-дизайну, віртуальні електронні засоби. Особливої ваги останні набули у добу пандемії. Учасники й гості весільного ритуалу сьогодні мають змогу проводити весільне дійство в умовах сепарації, дистанціювання, філювання певних сегментів весільного ритуалу.

На стан збереження традиційної обрядовості впливає розширення кордонів вибору подружньої пари. В сучасних умовах характерне зменшення кількості шлюбів у межах України. В зв'язку із виробничою та навчальною міграцією кількість одружень поза межами України за останні роки різко зросла.

Таким чином, бачимо, що весільно-шлюбна ритуалізація в Україні пройшла низку історичних етапів й сьогодні вона пов'язана зі своєрідним співвідношенням загальнокультурних традицій та новацій у глобальному суспільстві.

Наукова новизна полягає в проведенні аналізу особливостей трансформації українського весільного ритуалу в період з початку ХХ ст. – до 20-х рр. ХХІ ст.

Висновок. Весілля – це ритуал, знакова подія, що символізує початок нового сімейного життя. Обряди та звичаї, характерні для весілля, не завжди були однаковими. Вийшовши з глибини століть, вони зазнали трансформації, а деякі з них зовсім зникли. З початку ХХ ст. весільна обрядовість стала значним елементом міської культури; з часом на неї стали активно впливати як цивілізаційні погляди на шлюб, стосунки між чоловіком й жінкою, так і науково-технологічні й соціокультурні зрушення в сенсі організації й проведення весільного дійства. Для України в різні політичні й соціокультурні епохи, весільний ритуал й ритуально-символічні дії трансформувалися й модернізувалися. Особливо це стосується радянської доби, коли весільні процедури й церемонії були монополізовані державою: від одягу й атрибутів весільної символіки – до загального стану й настроїв.

У добу «радянзації» весільні ритуали отримали інші риси суспільства, в них були знівельовані автохтонні елементи традиційної української культури. У добу «деалкоголізації» весільно-обрядова культура зазнала певних втрат.

Нині відбувається трансформація й модернізація весільного ритуалу відносно зрушень, що йдуть в річищі глобальної віртуальної інформаційної доби.

Поряд із змінами в світоглядній сфері також видозмінюються й трансформуються традиції, звичаї, ритуали, особливо в їхній символічній формі; вона, в свою чергу, знаходиться в межах впливу сучасного ужиткового мистецтва, дизайну, ужитково-побутових елементів та в основному міського фольклору й ширше – «міського» мистецтва й звичаїв.

На нашу думку, перспектива дослідження полягає у фаховому забезпеченні оптимального співвідношення традиції й інновацій у межах весільного комплексу, перш за все, на рівні розробки сучасних підходів до розуміння тенденцій розвитку як загальнонародської культури, так і її регіональних й локальних сегментів.

Література

1. Болібрех Л. Звичаї та обряди, пов'язані з підготовкою до розподілу весільного короваю в українців Південно-Західного історико-етнографічного регіону. *Наук. зошити історичного ф-ту Львів. ун-ту. Зб. наук. пр.* 2010. Вип. 11. С. 25–35
2. Борисенко В. К. Весільні звичаї та обряди на Україні. Історико-етнографічне дослідження. Київ : *Наукова думка*, 1988. С. 175
3. Босик З. О. Традиційний весільний обряд та динаміка його трансформації: символіка весільного та після весільного етапів. *Вісник НАКККіМ*. №4, 2013. С. 38-45.
4. Бугайова В. О. Весілля як феномен української культури: обрядовість і театралізація: *автореф. дис. ... канд. мистецтвознав.* 26.00.04. *Харк. держ. акад. культури*. Харків, 2013. 20 с.
5. Гаєвська Т. І. Традиційна весільна обрядовість українців кінця ХІХ ст. – початку ХХ ст. *Культурологічна думка*. № 9. С. 105-112. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kultdum_2016_9_17
6. Козирева О. Ю. Наукова ретроспектива української весільної обрядовості. *Культура і мистецтво у сучасному світі*: наук. зап. КНУКіМ / голов. ред. М. М. Поплавський ; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ: Вид. центр КНУКіМ. 2011. С. 95-102.
7. Козяр С. Весільні звичаї та обряди. / Українська родинна обрядовість. *Віхи людської долі: весілля, похорон*. Хмельницький, 2000. С. 3–61
8. Красовська І. В. Семантика обрядового простору у весіллі Сокирянщини 90-х рр. ХХ – поч. ХХІ ст. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер. : *Культурологія*. Issue 9. 2012. С. 294-302.
9. Крижановська Н. Є., Нефьодов Д.В. Історія української культури: . Херсон: Гринь Д.С., 2015. 200 с.
10. Марчук З. В. Еволюція української весільної обрядовості (на матеріалах фольклору) : *Автореф. дис... канд. філол. наук*: 10.01.07. Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка, 2004. 17 с.
11. Матушенко В. Б. Сучасне весілля в контексті української обрядової культури : монографія. Київ: Стилос, 2009. 198 с.
12. Мельник Е. А. Ритуал як феномен комунікативної культури (частина 1). *Гуманітарний часопис*. 2012. № 3. С. 42–51.
13. Нівня Г. О. Ритуал як символічна форма соціальної комунікації : дис. ... канд. філос. наук:

09.00.03. *Державний заклад «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського» МОН України. Одеса. 2018. 243 с.*

14. Пальм Н. Д. Історія української культури : навчальний посібник / Д. Пальм, Т. Є. Гетало. Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. 296 с.

15. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: «АртЕк», 1998. 728 с.

16. Романич Н. Українське весілля від давнини до сьогодення. Весілля – один з провідних жанрів родинно-обрядової творчості. *Укр. мова і літ. в шк. України. № 6. 2015. С. 44–48.*

References

1. Bolibrub L. (2010). Customs and rites associated with the preparation for the distribution of the wedding "korovai" among the Ukrainians of the South-Western historical and ethnographic region. *Nauk. zoshiti istorichnogo f-tu Lviv. un-tu. Zb. nauk. pr. Vip. 11. pp. 25–35. [in Ukrainian]*

2. Borisenko V. K. (1988). Wedding customs and rites in Ukraine. Historical and ethnographic research. *Kiyiv: Naukova dumka [in Ukrainian]*

3. Bosik Z. O. (2013). Traditional wedding ceremony and the dynamics of its transformation: the symbolism of the wedding and post-wedding stages. *Visnik NAKKKiM. [in Ukrainian]*

4. Bugajova V. O. (2013). Wedding as a phenomenon of Ukrainian culture: ritual and theatricalization. *Harkiv: Hark. derzh. akad. kulturi. [in Ukrainian]*

5. Gayevska T. I. (2016). Traditional wedding ceremonies of Ukrainians of the end of the XIX century. - early XX century. *Kulturologichna dumka. № 9. pp. 105-112. [in Ukrainian]*

6. Koziryeva, O. Yu. (2011). Scientific retrospective of Ukrainian wedding ceremonies. *Kultura i mistectvo u suchasnomu sviti: nauk. zap. KNUKiM. pp. 95-102. [in Ukrainian]*

7. Kozyar S. (2000). Wedding customs and rites. *Ukrayinska rodinna obryadovist. Vihi lyudskoyi doli: vesillya, pohoron. Hmelnickij. pp. 3–61. [in Ukrainian]*

8. Krasovska I. V. (2012). Semantics of ceremonial space in the wedding of Sokyryanshchyna of the 90s of the XX - beginning XXI century. *Naukovi zapiski Nacionalnogo universitetu «Ostrozka akademiya». Ser. : Kulturologiya. Issue 9. pp. 294-302. [in Ukrainian]*

9. Krizhanovska N. Ye., Nefodov D.V. (2015). History of Ukrainian culture: educational and methodical manual. Herson: Grin D.S. p. 200. [in Ukrainian]

10. Marchuk Z. V. (2004). Evolution of Ukrainian wedding ceremonies (based on folklore). *Kiyiv: Kiyiv. nac. un-t im. T.Shevchenka. p. 17. [in Ukrainian]*

11. Matushenko V. B. (2009). Modern wedding in the context of Ukrainian ceremonial culture: *monografiya. Kiyiv: Stilos. p. 198. [in Ukrainian]*

12. Melnik E. A. (2012). Ritual as a phenomenon of communicative culture (part 1). *Gumanitarnij chasopis. No 3. pp. 42–51. [in Ukrainian]*

13. Nivnya G. O. (2018). Ritual as a symbolic form of social communication. *Odesa. p. 243. [in Ukrainian]*

14. Palm N. D. (2013). History of Ukrainian culture. *Harkiv: Vid. HNEU [in Ukrainian]*

15. Popovych M. V. (1998). Essay of the history of culture of Ukraine. *Kyiv: «ArtEk» [in Ukrainian]*

16. Romanich N. (2015). Ukrainian wedding from ancient times to the present. Wedding is one of the leading genres of family and ritual creativity. *Ukr. mova i lit. v shk. Ukrayini. № 6. pp. 44–48. [in Ukrainian]*

Стаття надійшла до редакції 28.12.2021

Отримано після доопрацювання 27.01.2022

Прийнято до друку 01.02.2022